

Қазақстан Республикасы білім және ғылым министрлігі
Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті
Философия және саясаттану факультеті
«Мәдениеттану және дінтану» кафедрасы
Мәдени антропология мамандығы

**Сэмюэль Хантингтон және оның
өркениеттер қақтығысы туралы
теориясы**

Орындаған: Алшынова А.

Қабылдаған: Аликбаева М.

Кіріспе: Сэмюэль Хантингтон және оның өркениеттер қақтығысы туралы теориясы

Американдық атақты саясаттанушы және әлеуметтанушы Сэмюэль Хантингтон өзінің өркениеттер қақтығысы туралы теориясымен экономикалық антропологияның дамуына зор үлес қосты. Бұл тұжырымдама жаһандану әлеміндегі мәдени айырмашылықтардың негізгі талдауына айналды.

Хантингтон теориясының негізгі ережелері

Қырғи қабақ соғыстан кейінгі әлем

Хантингтон қырғи-қабақ соғыс аяқталғаннан кейін қақтығыстардың негізгі көздері идеологиялық айырмашылықтар емес, мәдени және өркениеттік айырмашылықтар болады деп тұжырымдады.

Негізгі өркениеттер

Хантингтон өз теориясында 8 негізгі өркениетті анықтады: батыстық, конфуциандық, жапондық, исламдық, индуизмдік, православтық, латынамерикалық және африкалық.

Мүдделер қақтығысы

Хантингтонның пікірінше, дәл осы өркениеттер арасындағы құндылықтар, нормалар мен мүдделердегі айырмашылықтар әлемде қақтығыстардың күшеюіне әкеледі.

Мәдениет пен діннің өркениеттердің қалыптасуындағы рөлі

Мәдениет пен дін өркениеттерді анықтау мен қалыптастыруда шешуші рөл атқарады. Олар адамдарды үлкен қауымдастықтарға біріктіретін құндылықтарды, нормаларды және дүниетанымдық көзқарастарды белгілейді және оларға бірегей бірегейлік береді. Мәдени дәстүрлер мен діни сенімдердегі айырмашылықтар өркениеттер арасындағы қақтығыстар мен келіспеушіліктердің негізгі көздерінің бірі болып табылады.

Мысалы, Батыс өркениетін христиандық пен ағартушылық қалыптастырса, ислам өркениеті исламға негізделген. Бұл іргелі мәдени және діни айырмашылықтар екі әлем арасында шиеленіс пен мүдделер қақтығыстарын тудырады, қазіргі жаһандану әлеміндегі қақтығыстарды күшейтеді.

Ірі өркениеттер арасындағы қақтығыстарды талдау

1 Батыс және ислам өркениеттері арасындағы қайшылықтар

Батыс пен ислам әлемі арасындағы саяси, экономикалық және мәдени салалардағы қайшылықтардан туындаған шиеленіс көбінесе Таяу Шығыстағы соғыстар мен лаңкестік әрекеттер сияқты қақтығыстардың өршуіне әкеледі.

2 Батыс пен Қытай өркениеттерінің қақтығысы

Қытайдың өсіп келе жатқан экономикалық және геосаяси ықпалы сауда дауларымен, технологиялық үстемдік үшін бәсекелестікпен және адам құқықтарына қатысты қайшылықтармен Батысты алаңдатуда.

3 Батыс пен православиелік өркениеттер арасындағы қайшылықтар

Батыс пен православие әлемі арасындағы Украинадағы оқиғалар мен Ресейдің ықпалының күшеюіне байланысты шиеленіскен тарихи алауыздықтар шиеленісті тудырып, жаһандық мәселелер бойынша ынтымақтастыққа кедергі келтіруде.

Хантингтон теориясына сын: жақтаушылар мен қарсыластардың дәлелдері

Қолдаушылардың аргументтері

Хантингтонның жақтастары оның теориясы негізгі мәдени және діни сәйкестіктердің қақтығыстарын дәл көрсетеді деп санайды. Бұл біздің заманымыздың күрделі геосаяси қақтығыстарын жақсырақ түсінуге көмектеседі.

Қарсыластардың аргументтері

Хантингтонның сыншылары оның теориясы өркениеттердің ішкі әртүрлілігін елемей, күрделі шындықты тым жеңілдетеді деп айтады. Ол халықтар арасындағы шиеленіс пен текетірестің күшеюіне ықпал етуі мүмкін.

Теорияның оң жақтары

Жақтаушылар Хантингтон теориясының халықаралық қатынастардағы мәдениет пен діннің рөлі туралы маңызды пікірталастарға түрткі болатынын, жаһандық саясатты талдаудың жаңа тұжырымдамалық негіздерін ұсынатынын атап көрсетеді.

Теорияның кемшіліктері

Сыншылар теорияның мәдени детерминизм элементтерін қамтитынын және өркениеттер арасындағы қақтығыстар мен соғыстарды ақтауға болатынын атап өтеді.

Хантингтонның экономикалық антропологияның дамуына қосқан үлесі

Сэмюэль Хантингтон өзінің өркениеттер қақтығысының теориясымен экономикалық антропологияның дамуына зор үлес қосты. Ол әртүрлі қоғамдардың экономикалық жүйелері мен тұтыну үлгілерін қалыптастырудағы мәдени және діни факторлардың рөлін ерекше атап өтті.

Хантингтонның идеялары өркениеттік айырмашылықтардың экономикалық процестерге, сондай-ақ әлемдік аренадағы мемлекеттер мен аймақтардың өзара әрекеті мен қақтығыстарына әсерін тереңірек түсінуге ықпал етті.

Курс уже стартовал! 31.07.2023

Вебинар №9 Экономическая антропология

Ковригин Вадим

кандидат педагогических наук,
доцент кафедры политологии
и социологии РЭУ им. Г.В. Плеханова

Өркениеттер қақтығысы теориясының экономикалық салада қолданылуы

TM

халықаралық сауда

Хантингтон теориясы
мәдени және діни
айырмашылықтар
халықаралық сауда мен
елдер арасындағы
инвестиция үлгілеріне қалай
әсер ететінін түсіндіреді.

Инвестициялар және қаржы

Өркениеттер арасындағы
өзара байланыс
халықаралық капитал
ағындарынан, қаржы
нарықтарының
құрылымынан және
инвестициялау үлгілерінен
айқын көрінеді.

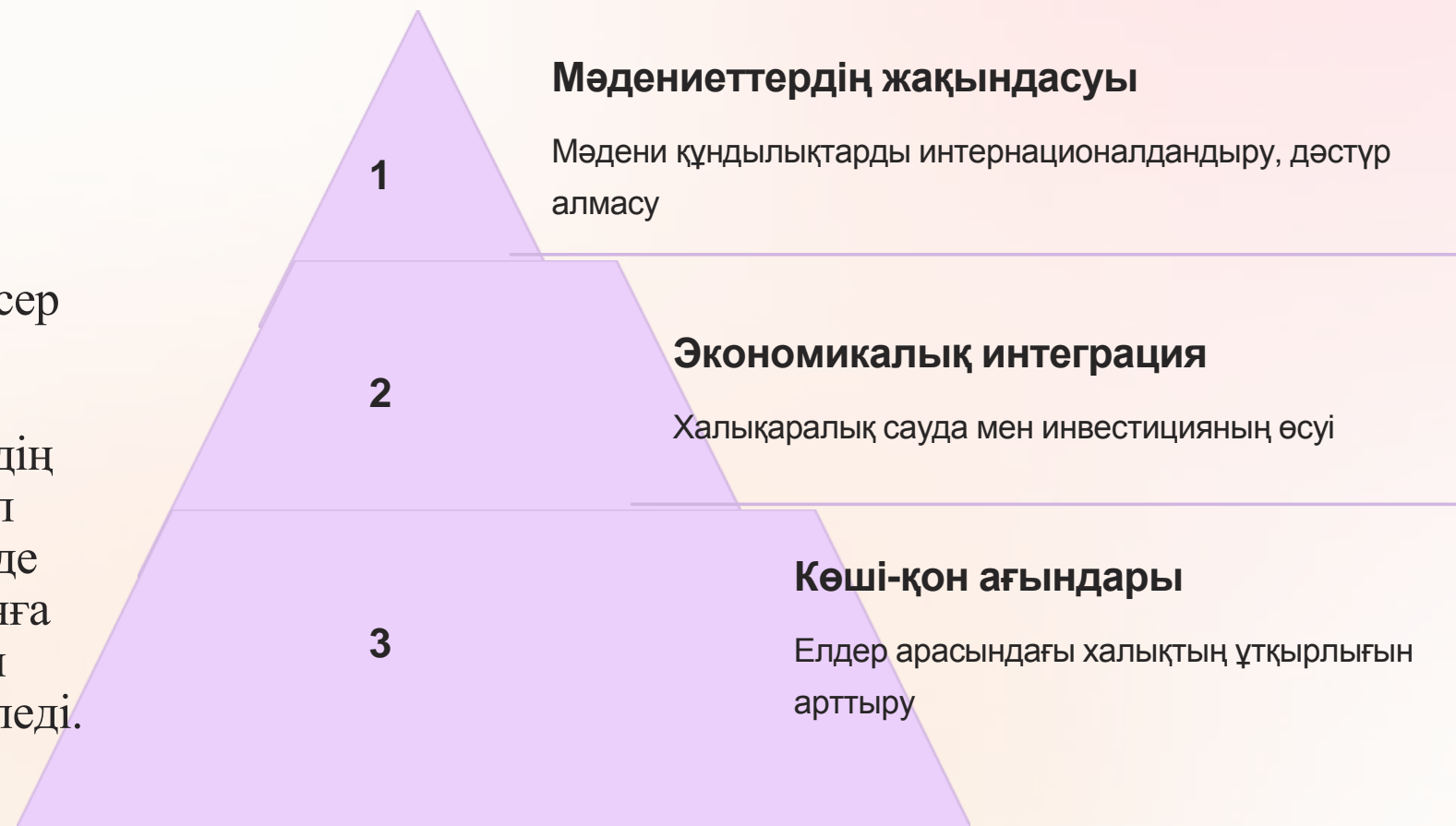
Бизнес жүргізу

Мәдени айырмашылықтар
өркениеттер арасындағы
іскерлік тәжірибені, басқару
стилін және өндіріс
тәсілдерін қалыптастырады.

Жаһандандың өркениеттер арасындағы өзара әрекеттесуге әсері

Жаһанданду әртүрлі өркениеттердің өзара әрекеттесуіне айтарлықтай әсер етеді. Ол мәдениеттердің жақындасуына, мәдени құндылықтар мен дәстүрлердің алмасуын жеделдетуге ықпал етеді. Экономикалық деңгейде жаһанданду тығыз интеграцияға және халықаралық сауда мен инвестицияның артуына әкеледі. Бұл сондай-ақ көші-қон ағынының ұлғаюына, елдер арасындағы халықтың ұтқырлығын арттыруға әкеледі.

Қазіргі жағдайда Хантингтон теориясының даму болашағы

1 Жаһандануға бейімделу

Хантингтон теориясы жаһандану процестерінің жеделдеуіне, өркениеттер арасындағы шекаралардың бұлыңғырлануына және жаңа мәдени будандардың пайда болуына байланысты қайта ойлануды талап етеді.

3 Пәнаралық көзқарас

Теория өркениеттердің өзара әрекеттесуінің экономикалық, саяси, әлеуметтік және мәдени аспектілерін біріктіру бағытында дамиды.

2 Аймақтық ерекшеліктерді ескере отырып

Қақтығыстарды дәлірек болжау үшін өркениеттер ішіндегі аймақтық сипаттамалар мен субмәдениеттерді егжей-тегжейлі зерттеу қажет.

4 Практикалық қолдану

Жанжалдарды талдау және өркениетаралық диалогтың стратегияларын әзірлеу үшін Хантингтон тұжырымдамасын пайдалануға сұраныс артып келеді.

Қорытынды: Хантингтон идеяларының өзектілігі мен маңызы

Сэмюэль Хантингтонның «өркениеттер қақтығысы» теориясы қазіргі қоғамдық-саяси ойдағы ең ықпалды және қайшылықты тұжырымдамалардың бірі болып қала береді. Кеңінен таралған сынға қарамастан, оның идеялары өркениетаралық қайшылықтардың тереңдей түсуі және әлемдегі геосаяси шиеленістердің күшеюі жағдайында өзектілігін сақтап отыр.

Книга Самюэля Хантингтона «Столкновение цивилизаций и преобразование мирового порядка» – один из самых популярных геополитических трактатов 90-х годов

